

طراحی مدل توسعه مشارکت ورزشی (مطالعه موردی استان گیلان)

نوشین بنار^۱، صلاح دستوم^{۳*}، حمید رضا گوهر رستمی^۲ و فاطمه محدث^۴

۱. استادیار مدیریت ورزشی دانشگاه گیلان

۲. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه گیلان

۳. استادیار مدیریت ورزشی دانشگاه گیلان

۴. استادیار تربیت بدنی دانشگاه فنی و حرفه‌ای خراسان رضوی، دانشکده الزهرا

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۵/۱

چکیده

هدف: هدف از این پژوهش توسعه نظری و مفهومی مشارکت ورزشی با رویکرد مدلسازی در ورزش استان گیلان بود.

روش‌شناسی: روش تحقیق از نوع اکتشافی-پیمایشی بود. ۱۵۴ کارشناس اجرایی و متخصص علمی در حوزه ورزش همگانی استان گیلان به صورت هدفمند، مورد نظر خواهی قرار گرفتند. ابزارهای پژوهش شامل، مطالعه کتابخانه‌ای، مصاحبه و پرسشنامه بود. ابزار اصلی پرسشنامه محقق ساخته شامل، متغیرهای پژوهش در مقیاس لیکرت ۵ گزینه‌ای است. روایی پرسشنامه از طریق نظر متخصصان (۱۲ نفر) و تحلیل عاملی (شاخص برازش) و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (۰/۹۰)، مطلوب ارزیابی شد. یافته‌های کیفی و کمی پژوهش در سه رویکرد ساختاری، سیستمی و رفتاری مدلسازی شدند.

یافته‌ها: بر اساس نتایج، مدل ساختاری پژوهش دارای برازش مطلوب بود. بر اساس تحلیل مسیر اثر متغیرهای محیطی بر فردی (۰/۶۷۳)، محیطی بر مدیریتی (۰/۷۳۹)، محیطی بر خدماتی (۰/۶۷۲)، مدیریتی بر فردی (۰/۷۱۴)، مدیریتی بر خدماتی (۰/۹۶۲) و خدماتی بر فردی (۰/۸۷۱) مثبت و معنی‌دار است؛ همچنین سه عامل مدیریتی، خدماتی و محیطی به ترتیب، دارای بیشترین تأثیر روی سطح فردی بودند.

نتیجه‌گیری: در تفسیر یافته‌ها می‌توان گفت که برای توسعه مشارکت ورزشی، مؤلفه‌های فردی تعیین کننده نهایی هستند؛ بنابراین زمینه‌یابی محیطی، عملیات مدیریتی و کیفیت‌بخشی خدمات در نهایت باید از طریق تقویت متغیرهای فردی، سبب افزایش تقاضا محوری و استمرار مشارکت ورزشی در افراد شود.

واژه‌های کلیدی: توسعه ورزش، مشارکت ورزشی، مدلسازی توسعه، ابعاد توسعه، استان گیلان.

مقدمه

نهاد ورزش به سبب فوایدی که به انسان‌ها می‌رساند، همواره از ماندگارترین نهادهای تاریخ بوده است و منافع غیرقابل انکاری در زندگی شهروندی دارد؛ اما با وجود این شواهد گسترده درباره منافع شناخته شده فعالیت بدنی و مشارکت ورزشی، هنوز هم گزارش‌هایی از سراسر دنیا، نشان‌دهنده درصد بالای افراد غیرفعال است، بنابراین نیاز به مداخلاتی برای تغییر این رفتارها به شدت احساس می‌شود، چون فعالیت بدنی بخش اساسی سلامت عمومی در جامعه است (مالینا و لیتل، ۲۰۰۸). سلامت عمومی اجتماعی تحت تأثیر زندگی در دنیای صنعتی امروز با چالش‌های زیادی روبروست؛ بطوریکه این نوع زندگی ابتکار عمل سریع را از انسان گرفته و او را دچار فقر حرکتی کرده و این فقر حرکتی مشکلات عدیده جسمی، روانی و اجتماعی را برای وی پدید آورده است. به همین دلیل سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی در برنامه‌های خود در راستای ایجاد نشاط اجتماعی برای مسئله فعالیت بدنی و تندرستی اهمیت خاصی قائل می‌شوند. در این میان، ورزش به عنوان راه‌حل راهبردی و مشارکت ورزشی، به عنوان وسیله‌ای ارزان قیمت و فرح‌بخش می‌تواند جهت حل مشکل فقر حرکتی و ایجاد نشاط اجتماعی به نحوی مطلوب بکار گرفته شوند (جوادی‌پور و سمیع‌نیا، ۱۳۹۲).

اهمیت مشارکت ورزشی در نهاد اجتماعی، سبب توجه اساسی دولت‌ها به این سطح از ورزش شده است. از این رو مدیریت توسعه ورزش و رویکردهای آن، بیشتر فعالیت ورزشی هدفمند شهروندان را در محوریت خود قرار داده است. ورزش شهروندی به دلیل تنوع و گستره بالایی که دارد، بخش‌های زیادی از ورزش آموزشی (پایه) و ورزش رقابتی (در سطح آماتوری) را نیز در بر می‌گیرد (روشندل اربطانی، ۱۳۸۶). با توجه به ویژگی‌های جمعیتی مردم ایران و وضعیت فعلی توسعه ورزش در کشور و همچنین اهمیت مشارکت ورزشی (سلامتی، نشاط عمومی، پایه ورزش قهرمانی و مواردی دیگر)، این سطح از ورزش نیازمند مدیریت و عزم جدی جهت توسعه پایدار مشارکت ورزشی است.

به طور کلی، توسعه، جریانی است که در خود تجدید حیات و سمت‌گیری متفاوت کل نظام اقتصادی - اجتماعی را به همراه دارد. توسعه علاوه بر اینکه بهبود میزان تولید و درآمد را در بر دارد، شامل دگرگونی‌های اساسی در ساخت‌های نهادی، اجتماعی-اداری و همچنین دیدگاه‌های عمومی مردم است. توسعه در بسیاری از موارد، حتی عادات و رسوم و عقاید مردم را نیز در بر می‌گیرد (فرهنگ لغت آکسفورد، ۲۰۰۱). رابطه ورزش با پدیده‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، حاکی از اهمیت این پدیده و نقش آن در برنامه‌های توسعه ملی کشورهاست و در یک نگاه کلی توسعه و پیشرفت ورزش در هر کشور با اقتدار و قدرت آن کشور رابطه نزدیکی دارد (هولیان و گرین، ۲۰۰۷). سوتیریادو و شیلیوری^۳ (۲۰۰۸)، توسعه ورزش را مشتمل بر ساختارها، سیستم‌ها، فرصت‌ها و فرآیندهایی می‌دانند که افراد را قادر می‌سازد، در ورزش و تفریحات شرکت کنند و عملکرد خود را تا سطح دلخواه ارتقاء دهند. موراو^۴ (۲۰۰۸)، توسعه ورزش را نوعی مداخله اجتماعی می‌داند که از چند اصل، فرایند و فعالیت تشکیل شده است و به دنبال ایجاد فرصت‌هایی است که افراد را به مشارکت در تمامی سطوح ورزش و فعالیت بدنی تشویق کند و این مشارکت در تمام دوران زندگی افراد و در اقصای مختلف جامعه ادامه یابد. به همین دلیل توسعه ورزش نیازمند توجه به ابعاد زیادی است و در سطح کلان و خرد عوامل زیادی بر اشاعه و ترویج ورزش تأثیر دارند (غفوری، ۱۳۸۶).

در مبانی نظری توسعه ورزش، دو رویکرد، پائین به بالا و بالا به پائین وجود دارد. در رویکرد پائین به بالا، فرض می‌شود که توسعه ورزش باید از پائین‌ترین سطوح ورزش در هرم توسعه ورزش آغاز شود و هدف اصلی، جلب مشارکت همه مردم و ایجاد محبوبیت برای ورزش و فعالیت بدنی است. در رویکرد بالا به پائین، هدف موفقیت بین‌المللی ورزشی است که در آن بر رشد و

1. Malina and Litte
2. Houlihan and Green
3. Sotiriadou and Silbury
4. Mourao

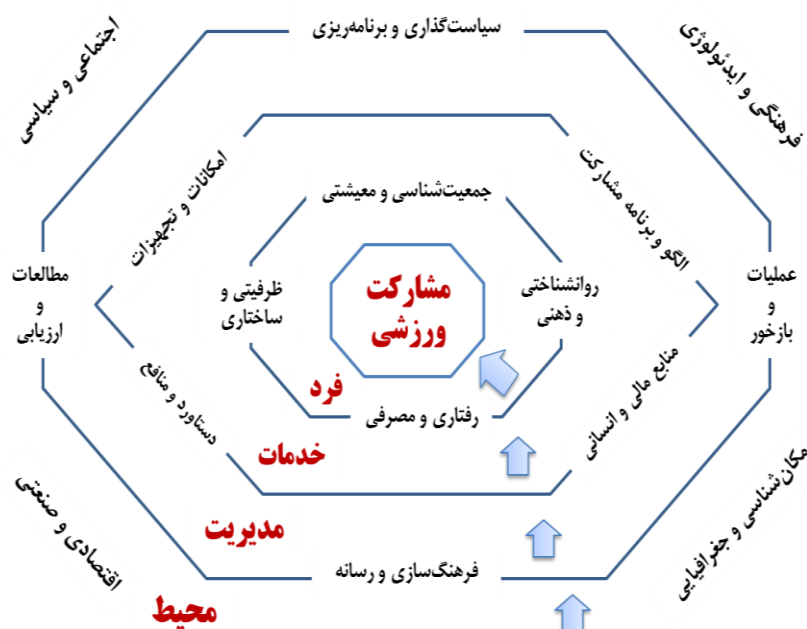
اعتلای یک یا چند رشته ورزشی سرمایه‌گذاری می‌شود (سوتیرادو، ۲۰۰۵). پیش فرض غالب در رویکرد بالا به پائین، این است که در ورزش قهرمانی به علت کسب مدال، مقام، شهرت، محبوبیت و دریافت پاداش‌های مادی ورزشکاران، جاذبه‌های ورزش قهرمانی، تبلیغات و بازاریابی‌ها، ورزشکاران نخبه، نقش یک مدل یا الگو را برای مردم ایفا می‌کنند، در نتیجه افراد جدیدی جذب باشگاه‌ها می‌شوند و مشارکت و رقابت در ورزش‌های پایه و عمومی شکل می‌گیرد. این رویکرد مخالفانی نیز دارد؛ مود و فاینک برگ^۱ (۱۹۹۴) معتقدند، ورزش نخبه و سطح بالا می‌تواند بازدارنده مشارکت ورزشی و ورزش شهروندی شود.

در سال‌های اخیر پژوهش‌های بسیاری در حوزه ورزش همگانی در جهان صورت گرفته است که اکثر مطالعات عوامل جمعیت‌شناختی، زیستی، روانشناختی، شناختی، احساسی، رفتاری، اجتماعی، فرهنگی و محیطی اثرگذار بر مشارکت ورزشی را شناسایی و بررسی کرده‌اند (رمضانی نژاد و همکاران، ۱۳۹۳؛ شعبانی و همکاران، ۱۳۹۳؛ مهدی‌زاده و اندام، ۱۳۹۳). در زمینه مدلسازی؛ تاکنون مدل‌های بسیاری در زمینه ورزش همگانی ارائه شده است. در ایران تحقیقات محدودی به مدلسازی در زمینه توسعه ورزش همگانی پرداخته‌اند. سند جامع توسعه ورزش (۱۳۸۳)، ابعاد توسعه ورزش همگانی را در رویکردهای پشتیبانی‌های نرم (عبارت‌اند از: نهادها، فناوری اطلاعات و ارتباطات، منابع انسانی، محیط حقوقی، منابع مالی، مدیریت و برنامه‌ریزی، فرهنگ ورزش، علمی و پژوهشی، استاندارد و ارزیابی) و پشتیبانی‌های سخت (عبارت‌اند از: توسعه امکانات و زیرساخت و توسعه تجهیزات ورزش) توصیف کرده است. تحقیق غفوری (۱۳۸۳) نیز، مدلی توصیفی از فرایند مدیریتی توسعه ورزش همگانی ارائه داده است. صفاری (۱۳۹۱) سه سطح محیطی (محیط زیست، رسانه‌ای، اقتصادی، اجتماعی، بین‌الملل، حقوقی سیاسی)، رفتاری (فردی، بین فردی، ظرفیتی) و مدیریتی (منابع مالی، منابع انسانی، سازمان‌ها، قوانین، تجهیزات، فناوری) را به صورت پیمایشی، مورد آزمون قرار داده است. علی‌رغم اینکه ابعاد زیادی در این مدل‌ها مد نظر قرار گرفته‌اند، اما با توجه به تفاوت مهمی بین مشارکت ورزشی و ورزش همگانی؛ مدل‌های قبلی به صورت تخصصی و مفهومی بحث مشارکت ورزشی را به طور مناسب تبیین نکرده‌اند. در مطالعات خارجی مدلسازی‌های انجام شده عمدتاً رویکرد الگوهای رفتاری فعالیت بدنی و ورزشی و یا الگوهای ملی، توسعه ورزش همگانی بوده است. مدل اجتماعی-اقتصادی مشارکت در ورزش (ون تاپکوم^۲، ۲۰۱۱)، چارچوب ورزش انگلستان (۲۰۰۴)، مدل کانادایی ورزش برای زندگی (۲۰۰۷)، مدل اروپایی ورزش همگانی (۲۰۰۴)، مدل مدیریت ورزش‌های تفریحی (۲۰۰۵)، از جمله مهم‌ترین مدل‌های ارائه شده در این زمینه هستند. با توجه به وضعیت فعلی شاخص‌های سلامت و نشاط اجتماعی کشور و تغییرات و چالش‌های فراوان آن، به نظر می‌رسد، مشارکت ورزشی اهمیت ویژه‌ای داشته باشد و در توسعه انسانی مخصوصاً در سطح استانی، باید در نحوه توزیع امکانات و برنامه‌ها به آن‌ها توجه اساسی داشت.

تجربیات موجود نشان داده است که یک سازمان با امکانات گسترده و توانمندی فراوان به تنهایی نمی‌تواند موجب افزایش مشارکت مردم در ورزش شهروندی شود؛ زیرا مشارکت ورزشی یک محصول اجتماعی و یک فرآورده بین بخشی و خروجی کل جامعه است (صفاری، ۱۳۹۱)؛ بنابراین یکی از دلایل عمده ناکارایی برنامه‌های فعلی تک نهادی بودن، جزیره‌ای عمل کردن و نداشتن یک مدل و نقشه نظام‌مند کلی‌نگر در این حوزه است. مبانی فوق نشان می‌دهد که جذب به مشارکت ورزشی اهمیت بالایی در اجتماع دارد و مشارکت ورزشی منظم، مهم‌ترین سطح در نظام ورزش است؛ بنابراین سطح مشارکت ورزشی شهروندان، همواره نیازمند انجام مطالعات، نیازسنجی و برنامه‌ریزی است. بررسی مطالعات صورت گرفته نشان می‌دهد، پژوهش حول مشارکت ورزشی، همواره به صورت یک حوزه مطالعاتی پویا مورد توجه پژوهشگران و کارشناسان بوده است؛ بنابراین

1. Mood and Finke berg
2. Van Taykum

انجام پژوهش در حوزه مشارکت ورزشی و فعالیت ورزشی منظم به دلیل تغییرات زیاد در ابعاد مختلف و عوامل مؤثر بر آن همواره باید مورد بررسی قرار گیرد. عواملی زیادی در جذب مردم به ورزش همگانی و توسعه آن مؤثر است. علاوه بر این مطالعات فوق نشان می‌دهد که الگوهای راهبردی و مدل‌های توسعه زیادی در زمینه ورزش همگانی ارائه شده است؛ اما تاکنون مدل‌های بسیار کمی در زمینه توسعه مشارکت ورزشی تأکید داشته باشد ارائه نشده است. مشارکت ورزشی مقوله تخصصی‌تری نسبت به ورزش همگانی است و میزان و انواع دستاوردهای برای افراد نیز تفاوت‌هایی دارند. رضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۵) در بررسی رویکردهای توسعه ورزش بین ورزش پرورشی، ورزش همگانی و تفریحی، مشارکت ورزشی و ورزش آماتوری براساس میزان، شدت و تخصصی بودن فعالیت‌ها تفاوت قائل شده‌اند. بر اساس شواهد و مستندات اجرایی و رسانه‌ای مهم‌ترین مسئله فعلی در حوزه ورزش همگانی کشور عدم کارآمدی برنامه‌ریزی‌ها در هدایت مردم به مشارکت ورزشی و هدفمندسازی فعالیت‌های ورزشی پراکنده است؛ بنابراین پژوهش حاضر درصدد آن است که بر اساس مطالعه‌ای جامع و با رویکرد پیمایشی درباره مشارکت ورزشی استان گیلان، عوامل و مسیرهای مختلف موجود در زمینه مشارکت ورزشی را شناسایی و تحلیل نموده و الگوی مطلوبی جهت افزایش مشارکت ورزشی ارائه دهد.

شکل ۱. چارچوب تحلیل مفهومی ابعاد توسعه مشارکت ورزشی

مدل مفهومی فوق بر اساس تحقیقات قبلی (مانند صفاری، ۱۳۹۱؛ غفوری، ۱۳۸۳؛ در مطالعات داخلی و مدل مشارکت ورزشی کانادا، ۲۰۰۷؛ هنگ کنگ ۲۰۰۸؛ انگلستان ۲۰۰۴)، مبانی نظری مشارکت ورزشی و انجام مصاحبه طراحی شده است.

روش‌شناسی

روش تحقیق بکار گرفته شده در این پژوهش از منظرهای مختلف به صورت زیر است؛ به لحاظ نوع، توصیفی پیمایشی، به لحاظ هدف کاربردی، به لحاظ روش جمع‌آوری داده‌ها میدانی. محتوای کلی پژوهش دارای سه بخش اصلی مدل ساختاری، مدل سیستمی و مدل رفتاری است. مراحل و فرایندها تدوین و تبیین هر یک از این سه مدل به صورت جدول (۱) است.

جدول ۱. فازها و محتوای پژوهش

بخش	رویکرد	فرایند
مدل ساختاری	کیفی	مطالعه کتابخانه‌ای < مصاحبه اکتشافی < مطالعه تطبیقی < مدل مفهومی
الگوی سیستمی	کیفی	مطالعه اسنادی و برنامه‌ای < مطالعه اکتشافی < مطالعه تطبیقی
الگوی رفتاری	کیفی	مطالعه نظری < مطالعه اکتشافی < مطالعه تطبیقی

جامعه آماری شامل کارشناسان حوزه ورزش همگانی استان گیلان بود (ادارات ورزش و جوانان، هیئت‌ها و انجمن‌های ورزشی، سازمان ورزش شهرداری و سایر). بر اساس تعداد قابل کفایت جهت مدلسازی سازه‌های اکتشافی در نرم‌افزار ایموس (۱۵۶ نفر - بیرن، ۲۰۱۶)، از ۱۷۰ پرسشنامه توزیع شده (به صورت نمونه‌گیری هدفمند) در نهایت ۱۵۴ پرسشنامه بررسی گردید که به طور مناسب پاسخ داده شده بود که مشخصات آن‌ها در جدول (۲) توصیف شده است.

جدول ۲. مشخصات نمونه آماری

کل	جنسیت	تحصیلات	تخصص / سمت
۱۵۴	زن	کارشناسی	کارشناسی ارشد و کارشناسان معلم و کارشناسان سازمان‌های بهداشت و ...
۵۳	مرد	کارشناسی بالاتر	مربیان اجرایی ورزش
۳۴	۱۰۱	۶۹	۲۷

ابزار پژوهش: شامل مطالعه کتابخانه‌ای، مصاحبه (اکتشافی نیمه هدایت شده) و پرسشنامه تنظیم شده بر اساس عوامل شناسایی شده بود.

ابتدا بر اساس مطالعه کتابخانه‌ای (کتاب‌ها، مقالات و سایر)، مبانی علمی و نظری مشارکت ورزشی تجمیع و چارچوب نظری پژوهش تدوین شد. این فرایند با مطالعه اسناد و گزارش‌های اجرایی سازمان‌های ورزشی (پیش‌نویس بخش ورزش و جوانان در برنامه ششم توسعه استان، گزارش عملکرد سالانه اداره کل ورزش و جوانان و سایر)، متناسب با سیستم مشارکت ورزشی استان تکمیل گردید. علاوه بر این از همه منابع در دسترس با موضوع ورزش همگانی در برخی کشورهای جهان به صورت مطالعه تطبیقی بر اساس چارچوب مفهومی پژوهش استفاده شد.

سپس چارچوب به دست آمده از مطالعه کتابخانه‌ای و اسنادی با استفاده از مصاحبه‌های اکتشافی نیمه هدایت شده توسط متخصصان با زمینه تجربی مشارکت ورزشی در استان گیلان تطبیق داده شد. جهت مصاحبه ۳۲ نفر از صاحب‌نظران از هر چهار حوزه تخصص معرفی شده در جدول (۲) مورد نظرخواهی قرار گرفتند. در مصاحبه هم شناسایی مؤلفه‌های جدید و هم ساختارها و فرایندهای مشارکت ورزشی در استان مورد تأکید بود (۲۷ گویه جدید به پرسشنامه اضافه شد). یافته‌های حاصل از مصاحبه با روش کدگذاری سه مرحله‌ای باز، محوری و انتخابی در ساختار چارچوب نظری قرار گرفت و در موارد لازم، دسته‌بندی مربوط به سه سطح مؤلفه‌ها، ابعاد و عوامل تکمیل گردید. کدگذاری و چارچوب‌بندی توسط دو تن از اساتید مدیریت ورزشی تصحیح گردید.

چارچوب شناسایی و تکمیل شده در دو مرحله مطالعه کتابخانه‌ای (۹۶ سوال) و مصاحبه (۳۷ سوال جدید نسبت به مطالعه کتابخانه‌ای) در قالب پرسشنامه قرار گرفت (۱۳۳ سوال، ۲۰ بُعد و ۵ منظر). پرسشنامه نهایی پس از دو مرحله روایی محتوایی و صوری توسط متخصصان (۱۲ نفر از خبرگان جامعه آماری) در قالب ۸۰ سؤال (۱۶ بُعد و ۴ منظر اصلی) به صورت مقیاس ۵

گزینه‌ای لیکرت (بسیار کم - کم - تاحدی - زیاد - بسیار زیاد) تنظیم گردید. سپس پرسشنامه در یک مطالعه راهنما بین ۳۰ نفر از جامعه آماری، توزیع و جمع‌آوری گردید. پس از بررسی آلفای کرونباخ مربوط به سؤالات مورد لازم اصلاح شد. پرسشنامه نهایی در اختیار نمونه ۱۷۰ نفری از جامعه آماری به روش هدفمند و در دسترس قرار گرفت. از میان پرسشنامه‌های دریافت شده، ۱۵۴ پرسشنامه که به صورت کامل پاسخ داده شده بودند، وارد فرایند تحلیل شدند. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (۰/۹۰)، مطلوب ارزیابی شد؛ همچنین روایی سازه پرسشنامه نیز، بر اساس شاخص‌های برازش در تحلیل مدلسازی معادلات ساختاری مطلوب ارزیابی گردید. جهت تحلیل یافته‌ها از دو نرم‌افزار اسپاس/اس پی‌اس نسخه ۲۲ و ایموس استفاده شد.

قبل از تحلیل و گزارش یافته‌های پژوهش، تعریف متغیرهای پژوهش در جدول (۳) آورده شده است. شناسایی متغیرها و چارچوب‌بندی مفهومی آن‌ها، بر اساس مطالعه کتابخانه‌ای و مصاحبه‌های تکمیلی با صاحب‌نظران حوزه ورزش همگانی استان به صورت زیر انجام شد.

جدول ۳. مفهوم‌شناسی متغیرها و سازه‌های نظری پژوهش (بر مبنای مدل مفهومی، مطالعه کتابخانه‌ای و مصاحبه)

متغیر	ابعاد	توضیح و تعریف	تعداد سؤال
زمینه فردی (گرایش‌ها و ظرفیت‌های شخصی که در افراد نسبت به مشارکت ورزشی ایجاد تقاضا می‌کند)	جمعیتی	خصوصیات سنی، جنسیتی، رفاهی، تحصیلی و سکونتی	۵
	روانشناختی	تصورات بدنی، شناختی و نگرش ورزشی، و تمایلات و گرایش‌ها	۵
	رفتاری	سبک مصرفی فراغتی، رفتار بدنی، تعاملات و معاشرت اجتماعی	۵
	ظرفیتی	سلامتی، زمان، مکان، مهارت و همراهی جهت فعالیت بدنی	۵
زمینه محیطی (اثرات و تعاملات بیرونی، بستر و زمینه فعالیت‌های ورزشی به منظور همگانی کردن ورزش)	فرهنگی و ایدئولوژی	اثرات مربوط به دانش و فرهنگ جمعی، تمایلات ایدئولوژیکی و معنوی	۵
	اقتصادی و صنعتی	عوامل مربوط به اشتغال، سرانه رفاهی و وضعیت بازار،	۵
	سیاسی و اجتماعی	مطالبات مدنی و سیاسی، تعاملات جمعی، الگوهای قانونی، هنجاری و رفتاری	۵
	سکونتی و جغرافیایی	ویژگی‌های جغرافیایی و مکانی مؤثر بر فعالیت ورزشی (محیط فیزیکی)	۵
خدمات و منابع (فضا و امکانات فعالیت، سرمایه انسانی و مالی، فواید جسمی و روانی ناشی از فعالیت ورزشی)	دستاورد مشارکت	اثرات و مزایای جسمی، روانی، اجتماعی و صنعتی مشارکت ورزشی	۵
	سرمایه مالی و انسانی	کمیت و کیفیت منابع توسعه مشارکت (نیروی انسانی و سرمایه مالی)	۵
	امکانات و تجهیزات	مکان‌ها، ابزارها و تسهیلات دارای کاربری ورزشی و برخوردار از ضوابط فنی	۵
	الگو و برنامه مشارکت	انواع ورزش‌های تفریحی و رقابتی، برنامه‌های مشارکتی ورزشی	۵
مدیریت مشارکت (توسعه مشارکت ورزشی نیازمند برنامه‌ریزی و مداخله مناسب توسط مدیریت است)	مطالعات و نیازسنجی	ارزیابی و پویا در زمینه‌های فنی، مدیریتی، رفتاری و مشارکتی ورزشی	۵
	بازخور و مداخله	بازخور لازمه نهادینه‌سازی رفتار ورزشی در جامعه است	۵
	سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی	سیاست‌گذاری، تعریف ساختار و شاخص‌سازی	۵
	فرهنگ‌سازی و رسانه	بالا بردن شناخت ورزشی مردم از نگاه علمی و اعتقادی به اهمیت ورزش	۵

یافته‌ها

متغیرهای پژوهش در جدول (۴)، به صورت میانگین و انحراف استاندارد توصیف شده‌اند. در بُعد مدیریتی خرده مقیاس بازخور و مداخله، در بُعد محیطی خرده مقیاس سکونتی و جغرافیایی، در بُعد خدماتی خرده مقیاس دستاورد و مزایای مشارکت و در بُعد فردی خرده مقیاس رفتاری دارای بیشترین میانگین بودند.

جدول ۴. توصیف آماری متغیرهای پژوهش

عامل	خرده مقیاس	میانگین	انحراف استاندارد	عامل	خرده مقیاس	میانگین	انحراف استاندارد
مدیریت مشارکت	مطالعات و نیازسنجی	۳/۶۴۲	۰/۸۹۶	خدمات و منابع	دستاورد و مزایای ورزش	۴/۳۱۵	۰/۷۵۰
	بازخور و مداخله	۴/۱۷۷	۰/۶۴۴		منابع مالی و انسانی	۳/۸۷۱	۰/۹۱۳
زمینه محیطی	سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی	۳/۶۰۷	۰/۸۱۱	زمینه فردی	امکانات و تجهیزات	۳/۹۹۵	۰/۹۲۵
	فرهنگ‌سازی و رسانه	۳/۹۰۳	۰/۹۴۴		الگو و برنامه مشارکت	۳/۷۵۸	۰/۴۶۳
	مجموع	۳/۸۳۹	۰/۵۸۱		مجموع	۴/۰۶۱	۰/۵۹۳
	مکان‌شناسی و جغرافیایی	۳/۸۳۲	۰/۸۴۵		سبک مصرفی	۴/۰۲۹	۰/۷۱۹
	اجتماعی و سیاسی	۳/۸۱۶	۰/۷۹۶		جمعیت شناختی	۳/۳۵۱	۰/۷۲۸
فرهنگی و ایدئولوژی	اقتصادی و صنعتی	۳/۵۲۶	۱/۰۵۵	رفتاری	۴/۱۷۹	۰/۶۷۱	
	فرهنگی و ایدئولوژی	۳/۴۷۱	۰/۹۱۹	روانشناختی	۳/۹۵۰	۰/۵۳۰	
	مجموع	۳/۶۶۲	۰/۶۴۸	مجموع	۳/۸۵۳	۰/۴۵۷	

مدل ساختاری: جهت شناسایی روابط چندگانه و میزان شدت تأثیر در آن‌ها، از مدلسازی معادلات ساختاری استفاده شد. جهت این کار ابتدا هر یک از سازه‌های اصلی چهارگانه محیطی، فردی، خدماتی و مدیریتی، به صورت تحلیل عاملی مرتبه اول و دوم بررسی و تأیید شدند؛ به طوری که نتایج نرم‌افزار برازش مطلوب و روایی سازه را برای چارچوب‌های مفهومی آزمون شده نشان داد. در مدل تحلیل عاملی میزان اثرگذاری هر یک از عامل‌ها در سه سطح (گویه < بُعد < عامل) گزارش شد؛ اما نیاز هست که در آخرین سطح مدل (محیطی، خدمات، مدیریت و فردی) مشخص شود که مشارکت ورزشی و توسعه آن نهایتاً توسط کدام بُعد صورت می‌پذیرد. به همین دلیل از روش تحلیل مسیر جهت شناسایی روابط بین متغیرهای اصلی (فرایند توسعه) استفاده شد. جهت انجام مدل تحلیل مسیر بر اساس مبانی پژوهش؛ متغیر زمینه فردی به عنوان متغیر وابسته و متغیرهای محیطی، مدیریتی و خدماتی، به عنوان متغیرهای مستقل شناسایی شدند.

جدول ۵. خروجی نرم‌افزار ضرایب رگرسیونی و معنی‌داری روابط بین متغیرهای توسعه مشارکت ورزشی

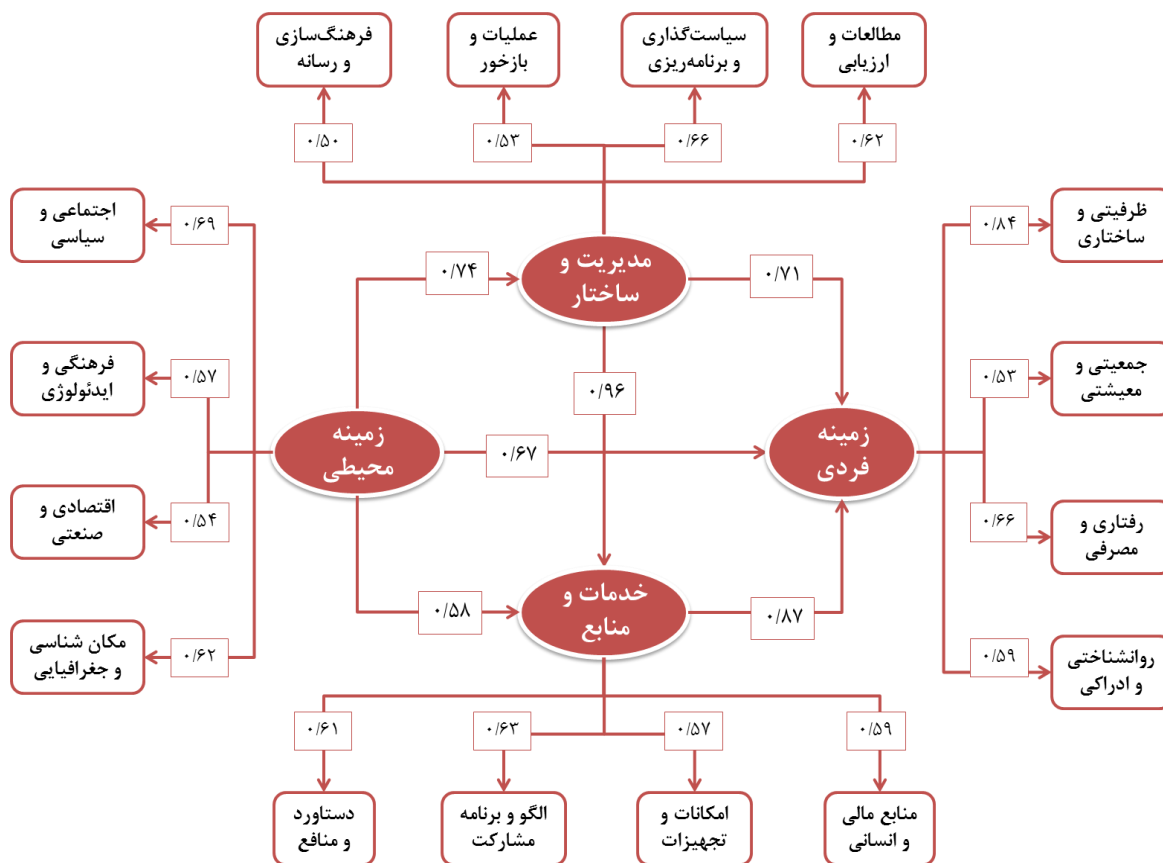
متغیر	جهت	متغیر	وزن رگرسیونی استاندارد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی (t)	سطح معناداری
رفتاری	<---	زمینه فردی	۰/۸۳۴			
سبک مصرفی	<---	زمینه فردی	۰/۶۴۰	۰/۲۶۰	۷/۹۹۵	۰/۰۰۱
جمعیت شناختی	<---	زمینه فردی	۰/۵۳۱	۰/۱۲۰	۱۱/۹۰۳	۰/۰۰۱
روانشناختی	<---	زمینه فردی	۰/۵۹۴	۰/۰۵۶	۱۶/۳۶۷	۰/۰۰۱
مکان‌شناسی و جغرافیایی	<---	زمینه محیطی	۰/۶۹۱			
اقتصادی و صنعتی	<---	زمینه محیطی	۰/۵۸۹	۰/۰۹۲	۷/۴۲۲	۰/۰۰۱
فرهنگی و ایدئولوژی	<---	زمینه محیطی	۰/۵۶۶	۰/۰۹۳	۸/۸۴۶	۰/۰۰۱
اجتماعی و سیاسی	<---	زمینه محیطی	۰/۶۲۹	۰/۰۹۳	۱۱/۳۵۸	۰/۰۰۱
دست‌آورد مشارکت	<---	خدمات و منابع	۰/۶۰۹			
الگو و برنامه مشارکت	<---	خدمات و منابع	۰/۶۳۲	۰/۶۴۷	۴/۹۸۷	۰/۰۰۱
امکانات و تجهیزات	<---	خدمات و منابع	۰/۵۶۸	۰/۶۹۹	۴/۸۱۴	۰/۰۰۱
منابع مالی و انسانی	<---	خدمات و منابع	۰/۵۹۴	۰/۶۱۵	۴/۷۱۰	۰/۰۰۱
بازخور و مداخله	<---	مدیریت مشارکت	۰/۸۳۳			
فرهنگ‌سازی و رسانه	<---	مدیریت مشارکت	۰/۶۸۲	۰/۱۲۸	۱۰/۷۷۴	۰/۰۰۱
سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی	<---	مدیریت مشارکت	۰/۷۶۲	۰/۱۲۴	۸/۸۰۵	۰/۰۰۱
مطالعات و نیازسنجی	<---	مدیریت مشارکت	۰/۶۲۱	۰/۱۵۱	۱۰/۵۹۵	۰/۰۰۱
زمینه فردی	<---	زمینه محیطی	۰/۶۷۳			
مدیریت مشارکت	<---	زمینه محیطی	۰/۷۳۹	۷/۴۰۳	۰/۴۰۳	۰/۶۸۷
خدمات و منابع	<---	زمینه محیطی	۰/۶۷۲	۸/۸۶۲	۰/۳۳۶	۰/۷۳۷
زمینه فردی	<---	مدیریت مشارکت	۰/۷۱۴	۰/۰۹۸	۸/۴۴۱	۰/۰۰۱
خدمات و منابع	<---	مدیریت مشارکت	۰/۹۶۲	۰/۱۵۶	۹/۳۸۲	۰/۰۰۱
زمینه فردی	<---	خدمات و منابع	۰/۸۷۱	۰/۰۷۵	۱۱/۴۴۴	۰/۰۰۱

جدول ۶. شاخص‌های برازش مدل

X ²	p value	CFI	BBI	PNFI	TLI	GFI	RMSEA
۹۵/۷۲۲	۰/۰۶۹	۰/۹۵	۰/۹۶	۰/۷۳	۰/۹۱	۰/۹۵	۰/۰۰۴۴

بر اساس جدول (۵)؛ ابعاد رفتاری، ساختاری، روانشناختی و جمعیتی به ترتیب بیشترین تأثیر در عامل فردی، دارای ضرایب ۰/۸۳۴، ۰/۶۴۰، ۰/۵۹۴ و ۰/۵۳۱ بودند. ابعاد جغرافیایی و سکونتی، سیاسی و اجتماعی، اقتصادی و صنعتی و فرهنگی و ایدئولوژیکی به ترتیب، بیشترین تأثیر در عامل محیطی، دارای ضرایب ۰/۶۹۱، ۰/۶۲۹، ۰/۵۸۹ و ۰/۵۶۶ می‌باشند. ابعاد دست‌آورد و مزایای مشارکت، الگو و برنامه مشارکت، سرمایه مالی و انسانی و امکانات و تجهیزات به ترتیب بیشترین اثر در عامل خدمات و منابع، دارای ضرایب ۰/۵۳۴، ۰/۸۴۰، ۰/۵۳۱ و ۰/۵۹۴ هستند. ابعاد سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، فرهنگ‌سازی و رسانه، مطالعات و نیازسنجی و بازخور و مداخله به ترتیب، بیشترین اثر در عامل مدیریتی، دارای ضرایب ۰/۷۶۲، ۰/۶۸۲، ۰/۶۲۱ بودند. بر اساس شکل (۲) و جدول (۵)، جهت و میزان تأثیر عوامل به صورت؛ محیطی بر فردی، محیطی بر مدیریتی، محیطی بر خدماتی، مدیریتی بر فردی (معنی‌دار)، مدیریتی بر خدماتی (معنی‌دار) و خدماتی بر فردی (معنی‌دار) به ترتیب

با ضرایب ۰/۶۷۳، ۰/۷۳۹، ۰/۶۷۲ و ۰/۷۱۴، ۰/۹۶۲ و ۰/۸۷۱ است. عوامل مدیریتی، خدماتی و محیطی به ترتیب دارای بیشترین تأثیر روی سطح فردی بودند. با توجه به شاخص‌های گزارش شده در جدول (۶)، مدل تحلیل مسیر بین ابعاد محیطی، خدمات، مدیریت و فردی دارای برآزش مطلوب است.

شکل ۲. مدل تحلیل مسیر عوامل توسعه مشارکت ورزشی به همراه شاخص‌های برآزش

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر مدل‌سازی توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان بود. استان گیلان نسبت به سایر استان‌های ایران، دارای تفاوت‌های اقلیمی، فرهنگی و سکونتی قابل توجهی است و نیازمند انجام مطالعه تخصصی و اکتشافی جهت شناسایی ساختار نظری مشارکت ورزشی با توجه به درخواست سازمان ورزش این استان بود؛ همچنین با توجه به اینکه مفهوم مشارکت ورزشی نسبت به ورزش همگانی تخصصی‌تر است و مدل‌های پیشین توسعه ورزش عمدتاً رویکرد ورزش همگانی داشته‌اند (غفوری، ۱۳۸۴؛ هنگ کنک، ۲۰۰۹؛ کانادا، ۲۰۱۲؛ و سایر)، مطالعه حاضر می‌تواند به تقویت دانش توسعه مشارکت ورزشی کمک شایانی ارائه دهد. یکی از مهم‌ترین نتایج این پژوهش، شناسایی متغیرها و روابط بین آن‌ها با توجه به ماهیت تجربی مشارکت ورزشی در جامعه مورد بررسی بود. مدل‌های ارائه شده علی‌رغم همخوانی با مطالعات پیشین (جوادی پور و همکاران، ۱۳۹۲؛ صفاری، ۱۳۹۱؛ و سایر)، اما دارای نوآوری قابل توجه در ساختار نظری مشارکت ورزشی است.

ابعاد رفتاری، ساختاری، روانشناختی و جمعیتی به ترتیب، دارای بیشترین تأثیر در عامل فردی بودند. علی‌رغم وجود نگرش مثبت به ورزش و آگاهی از فواید آن، اما به نظر می‌رسد که مشارکت ورزشی در ابتدا بستگی به این دارد که فرد به لحاظ سلامتی، زمان، مکان، مهارت و همراهی جهت فعالیت بدنی (متغیرهای ساختاری) تا چه اندازه شرایط مناسبی داشته باشد

(هولیان، ۲۰۰۹). علاوه بر این، توجه به این که نقش فاکتور روان‌شناختی در مشارکت ورزشی کمتر از فاکتورهای رفتاری است (دولمن و لویس، ۲۰۱۰)، ترتیب میزان اثرگذاری بین متغیرها از اصولی علمی و مبانی مشارکت ورزشی پیروی می‌کند. ابعاد جغرافیایی و سکونتی، سیاسی و اجتماعی، اقتصادی و صنعتی و فرهنگی و ایدئولوژیکی به ترتیب، دارای بیشترین تأثیر در عامل محیطی بودند. لاکسو و همکاران (۲۰۰۸) و لیو^۳ (۲۰۰۹)، وضعیت سکونتی افراد و دسترسی به فضای ورزشی، استفاده از فضاهای طبیعی، میادین و پارک‌ها، استفاده از شرایط اقلیمی خاص در طول سال تأکید می‌کنند؛ ارتباط بالایی بین این متغیرها با انجام مشارکت ورزشی را گزارش کرده‌اند. علاوه بر این از آنجا که برای توسعه ورزش، جامعه نیازمند بهبود محیط اجتماعی و سازمانی جهت تغییر نگرش کلی است (میکل^۴ و همکاران، ۲۰۰۹)، بنابراین توسعه سیاسی و اجتماعی مقدمه توسعه فرهنگی و ایدئولوژی است. با توجه به ساختار زندگی شهری و صنعتی امروز و همچنین هزینه بر بودن مشارکت در بسیاری از انواع ورزش‌ها، توسعه اقتصادی و صنعتی تأثیر زیادی بر توسعه ورزش دارد (قالیباف، ۱۳۹۱)؛ بنابراین ترتیب میزان اثرگذاری این ابعاد بیشتر تحت تأثیر ویژگی‌های اقلیمی، زیستی و صنعتی استان گیلان قرار دارد.

ابعاد دستاورد و مزایای مشارکت، الگو و برنامه مشارکت، سرمایه مالی و انسانی و امکانات و تجهیزات به ترتیب، دارای بیشترین تأثیر در عامل خدمات و منابع بودند. هدف افراد از مشارکت در هر فعالیتی، کسب دستاوردها و مزایای مورد انتظار است و میزان دستیابی به آن‌ها میزان تداوم مشارکت را تعیین می‌کند (جوادی پور و همکاران، ۱۳۹۲). الگوهای ورزشی جذاب و برنامه‌های مناسب در برانگیخته کردن افراد و ترغیب آن‌ها به مشارکت ورزشی، فاکتوری بسیار مهم است (کلیشادی^۵ و همکاران، ۲۰۰۷). گرین (۲۰۰۶) به نقش منابع مالی و انسانی در توسعه ورزش تأکید داشته‌اند و عنوان کرده‌اند که اجرای برنامه‌ها به تأمین اعتبار مالی و نیروی انسانی نیاز دارد؛ همچنین امکانات و تجهیزات ورزشی، ملموس‌ترین خدمات ورزش به افراد هستند. می‌توان گفت بهره‌مندی از مزایای ورزش نیازمند وجود الگوها و برنامه‌های مناسب با توجه به منابع موردنیاز (مالی، انسانی، فضا و تجهیزات) است.

ابعاد سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، فرهنگ‌سازی و رسانه، مطالعات و نیازسنجی و بازخور و مداخله به ترتیب، دارای بیشترین اثر در عامل مدیریتی بودند. گرین (۲۰۰۶) مقدم بر سایر اقدام‌ها به نقش و اهمیت برنامه‌ریزی جهت تمرکز سیاست و بودجه‌گذاری‌ها به منظور خلق فرصت‌های یکسان برای همه افراد جامعه اشاره می‌کند. همچنین صفاری (۱۳۹۱) فرهنگ‌سازی ورزش کردن را به عنوان مهم‌ترین ابزار برای توسعه ورزش همگانی در ایران معرفی می‌کند. علاوه بر این مقدمه و پایه مدیریت داشتن اطلاعات است و دستیابی به اطلاعات مورد نیاز از طریق تحقیقات و نیازسنجی امکان‌پذیر است. مدل‌های نوین توسعه ورزش، به نقش سیستم‌های مدیریت دانش و سیستم بازخورد و مداخله مناسب توسط مدیریت و سازمان ورزش تأکید دارند (مول و همکاران، ۲۰۱۰). می‌توان گفت ترتیب اثرگذاری این ابعاد از اصول مدیریتی پیروی می‌کند.

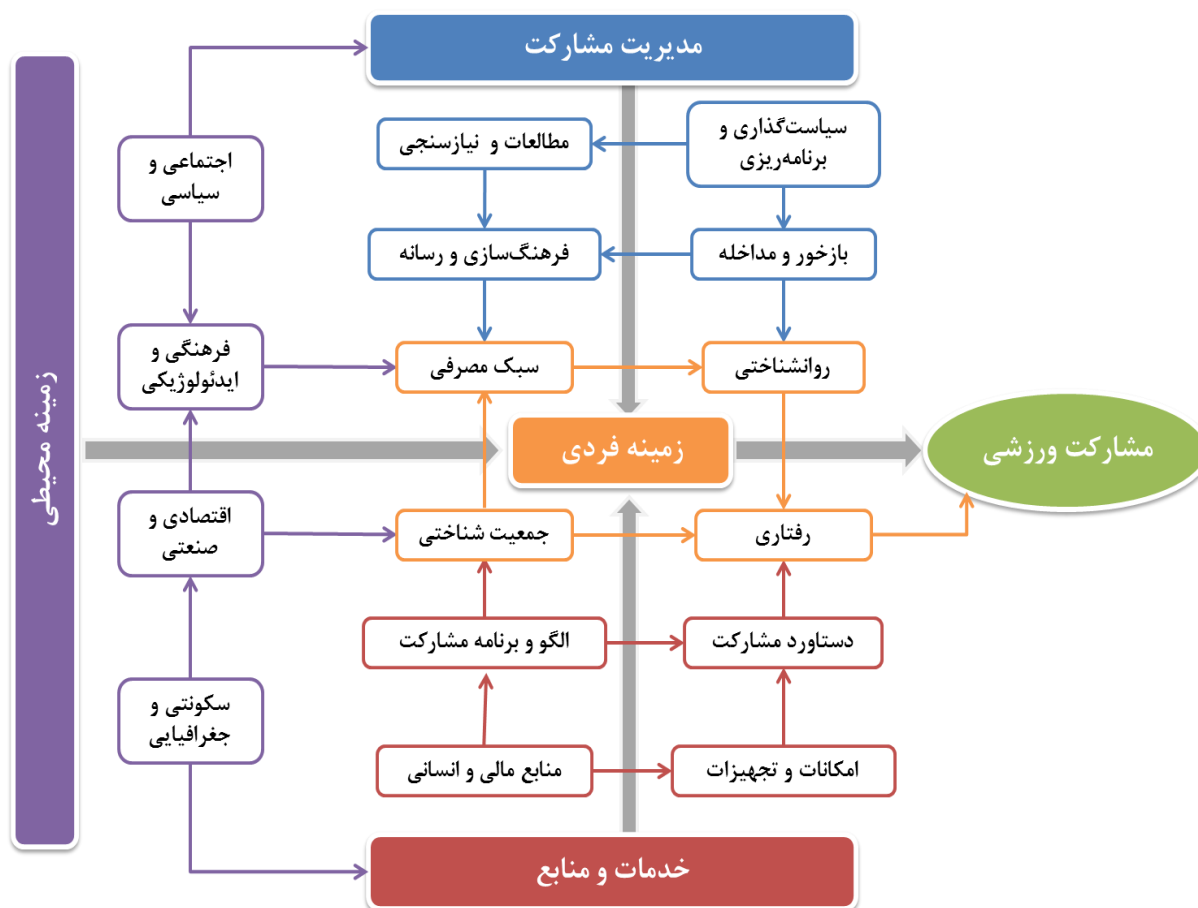
جهت تأثیر ابعاد اصلی توسعه مشارکت به صورت؛ محیطی بر فردی، محیطی بر مدیریتی، محیطی بر خدماتی، مدیریتی بر فردی (معنی‌دار)، مدیریتی بر خدماتی (معنی‌دار) و خدماتی بر فردی (معنی‌دار) بود. وندریش^۷ و همکاران (۲۰۱۲)، مشارکت ورزشی را وابسته به وضعیت اجتماعی و اقتصادی با میانجی‌های دیگر دانسته‌اند؛ همچنین عوامل محیطی ورزش، زمینه مشارکت ورزشی هستند و در طول عمر الگوهای ورزشی بر سایر عوامل اثر می‌گذارند. جهت ایجاد تغییرات در ورزش، معمولاً از محیط به داخل است. بهبود در فرآیندهای مشارکت می‌تواند زمینه‌های فردی را برانگیزاند و تسهیل‌کننده مشارکت فردی

1. Dollman and Lewis
2. Laakso
3. Liu
4. Micheal
5. Kelishadi
6. Mull
7. Vandrish

شود که این امر توسط مدیریت انجام می‌شود (منافی، ۱۳۹۴). اثرات محیطی، مداخله مدیریت و کیفیت خدمات، موجب می‌شوند که فرد بر اساس ظرفیت‌هایش (معیشتی، روانشناختی و رفتاری) از میان فضا و امکانات، انواع ورزش‌های مختلف، مواردی خاص را برگزیند و از شرکت در چنین فعالیت‌هایی لذت ببرد یا برعکس، موجب جلوگیری از شرکت فرد در این گونه فعالیت‌ها می‌شود (میکل و همکاران، ۲۰۰۹). از آنجا که فرد مشارکت کننده در ورزش به طور مستقیم‌تری در دسترس مدیریت و در معرض خدمات (نسبت به محیط) قرار دارد و همچنین اقدامات و اثرات مدیریت آگاهانه‌تر است؛ بنابراین میزان اثرپذیری عوامل فردی و خدمات از مدیریت (نسبت ب محیط) بیشتر و معنی‌دارتر است. بر اساس یافته‌های مطالعات قبلی عوامل مؤثر در گرایش افراد به ورزش همگانی، از طریق عوامل فردی اثرگذار هستند (صفاری، ۱۳۹۱)؛ بنابراین جهت اثرگذاری و میزان شدت آن در بین چهار متغیر اصلی فردی، محیطی، مدیریتی و خدماتی قابل پیش‌بینی نیز هست.

عوامل مدیریتی، خدماتی و محیطی به ترتیب، دارای بیشترین تأثیر روی سطح فردی بودند. مدیریت سازمان ورزش، مسئولیت مداخله مثبت و سازنده در الگوهای رایج فعالیت ورزشی افراد بر عهده دارد و نسبت به عوامل محیطی، فردی و خدماتی، نقش بیشتری در ترغیب مردم به سوی مشارکت ورزشی دارد (منافی، ۱۳۹۴). دلیل این مسئله می‌تواند در آگاهانه بودن اثر مدیریت باشد. افراد مختلف درک متفاوتی از شرایط محیطی، ویژگی فردی و خدمات نسبت به ورزش پیدا می‌کنند و معمولاً فرایندهای پنهان هستند؛ اما اثرات مدیریت مصادق روشن‌تری در جامعه خواهد داشت، بنابراین مدیریت بیشترین سهم و مهم‌ترین نقش را در توسعه ایفا می‌کند. علاوه بر این عمده مطالعات، توانایی و ظرفیت فردی را مقدم بر حمایت محیطی دانسته‌اند (صفاری، ۱۳۹۱). همچنین خدماتی که نهاد ورزش (ورزش و کل مجموعه آن) در جامعه ارائه می‌دهد، نقش زیادی در وضعیت جایگاه آن در جامعه و محیط خواهد داشت، اما فراتر از کیفیت خدمات و منابع، نوع مداخله و اثربخشی مدیریت است که سطح بالاتری از مشارکت ورزشی را در جامعه ایجاد می‌کند. با توجه به اینکه بیشتر مؤلفه‌های محیطی اثرگذار بر گرایش افراد به ورزش مربوط به ساختار نظام ورزش است (تخصصی هستند)؛ بنابراین اثر خدمات و زیرساخت‌ها بر عوامل محیطی تقدم دارد. بر اساس نتایج پژوهش و مبانی ساختار ورزش همگانی می‌توان گفت که جذب مردم به ورزش همگانی، نهایتاً توسط مؤلفه‌های فردی صورت می‌پذیرد. خدمات و منابع ورزش انگیزاننده و جذب‌کننده به مشارکت ورزشی هستند و ویژگی‌های محیطی (مرتبط) در افراد نسبت به فعالیت ورزشی ایجاد تقاضا می‌کند، مدیریت به عنوان نهادی که بخش زیادی از کیفیت و کمیت ارائه خدمات و ویژگی‌های محیط را در دسترس خود می‌بیند و توانایی مداخله در آن‌ها را دارد، جهت دهنده اصلی توسعه ورزش همگانی است؛ بنابراین ساختار ورزش همگانی استان گیلان بر این مبنا قرار دارد.

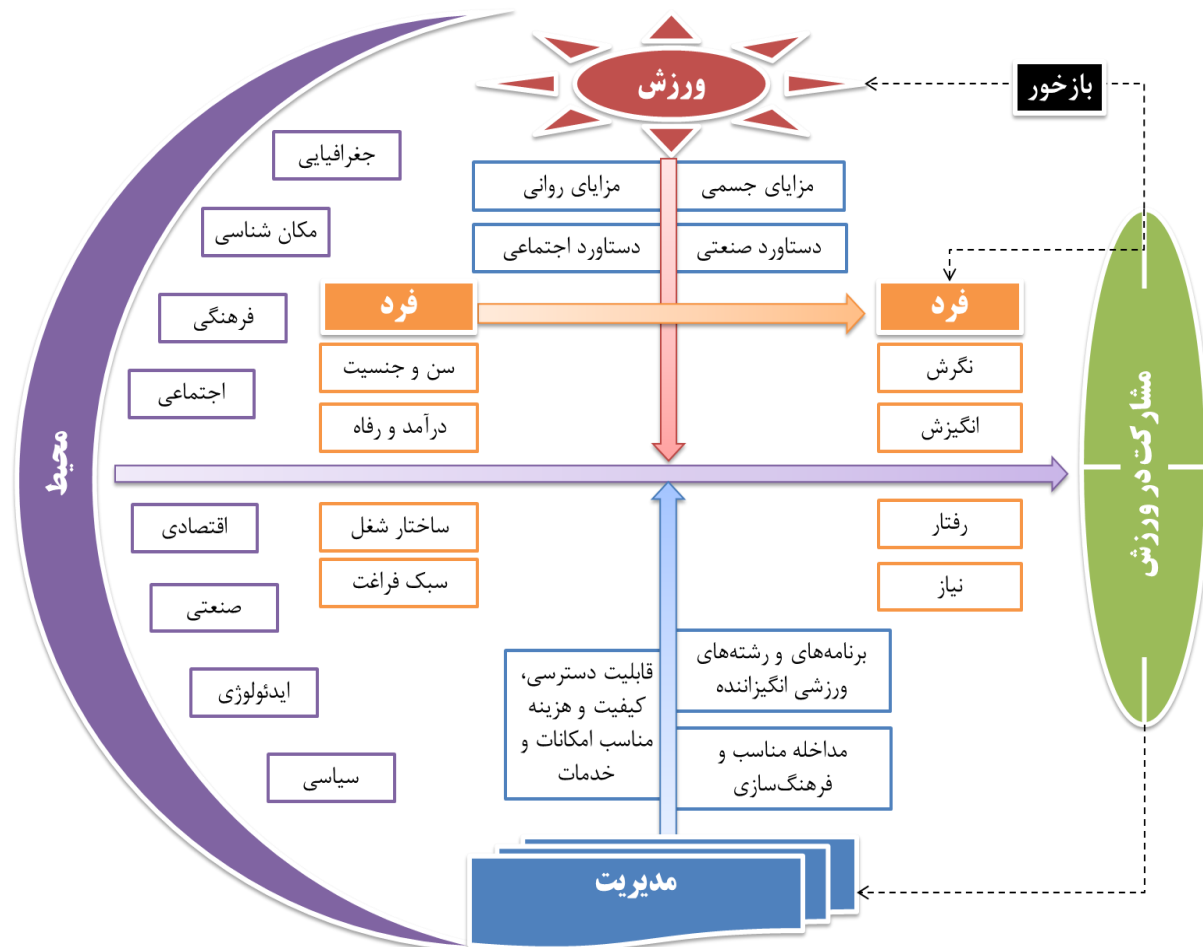
الگوی سیستمی: ابعاد شناسایی شده را می‌توان به صورت سیستمی و مبتنی بر ارتباط برنامه‌ای و تشکیلاتی بین این ابعاد الگویی کرد (بسط داد). به همین دلیل با توجه متغیرهای شناسایی شده، تشکیلات ورزش استانی در ایران، ساختار ورزش همگانی استان گیلان و مبانی علمی مشارکت ورزشی، می‌توان الگوی سیستمی به صورت زیر ارائه داد (شکل ۳). جهت فلش‌ها در الگو بیانگر، نحوه اثرگذار یا تقدم و تأخر عملیاتی ابعاد شناسایی شده در مسیر توسعه مشارکت ورزشی است. محیط اجتماعی و سیاسی و جغرافیای و سکونت‌آغاز مسیر بوده و در مرحله رفتاری، منجر به مشارکت ورزشی مردم می‌شود (لیم، ۲۰۱۱). با توجه به اینکه نوع، شدت و زمان اثر هر یک از عوامل مهم است، برنامه‌ریزان ورزشی در زمینه ورزش همگانی باید توالی متغیرهای رفتاری را به مانند شکل زیر در نظر بگیرند. ضرورت این مسأله به این خاطر است که با توجه به این مدل و مدل صفاری (۱۳۹۱)، سطح فردی (بعد رفتاری) آخرین سطح توسعه ورزش همگانی بوده و میانجی سه سطح دیگر محیطی، خدماتی و مدیریتی است.

شکل ۳. الگوی سیستمی فرایندنگر ابعاد توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان

الگوی رفتاری: در این الگو ویژگی‌های اصلی که رفتار مشارکت ورزشی را شکل می‌دهند (متغیرهای سطح گویه در سازه پژوهش) در قالب الگوی زیر ارائه شده است (شکل ۴). بر اساس الگو، فرد بر اساس زمینه محیطی مشارکت (اجتماعی، سکونتی) با پیش‌آیندهای مرتبط با مشارکت ورزش (سن و جنسیت، درآمد و رفاه، ساختاری شغلی و سبک فراغتی) در معرض خدمات نهاد ورزش (مزایای جسمی، روانی، اجتماعی و صنعتی) و مداخله و برنامه‌های مدیریت و سازمان ورزش، بر اساس سطح برانگیختگی یا درک شده (نگرش، انگیزش، رفتار، نیاز) نسبت به مشارکت در ورزش اقدام یا تصمیم‌گیری خواهد کرد. افرادی که به طور نسبی تحت تأثیرات مطلوب محیطی بوده و برخوردار از پیش‌آیندهای اطمینان‌بخش جهت مشارکت باشند، به احتمال زیاد این مسیر (الگو) به نسبت به سایر افراد آسان‌تر خواهند پیمود و برای بار اول مشارکت ورزشی خواهند داشت (سوجیاما، ۲۰۱۲)؛ اما مشارکت ورزشی در اصل بر اساس تداوم آن، یعنی فعالیت ورزشی مستمر شکل می‌گیرد. ادامه مشارکت در ورزش از طریق مسیر بازخورد مشخص و تعدیل خواهد شد (نامراتو، ۲۰۰۹). بازخورد به فرد، مدیریت و ویژگی‌های ورزش هر کدام از مسیر خود مشارکت ورزشی را تعدیل خواهند کرد. بر اساس مبانی حوزه رفتار بازخورد مثبت، مطلوب و اطمینان‌بخش منجر به تکرار رفتار (مشارکت ورزشی) خواهد شد (مول و همکاران، ۲۰۱۰). ساختار این الگو با الگوی کانادایی توسعه مشارکت ورزشی (۲۰۰۷)، الگوی بایلی و همکاران (۲۰۱۰) هم‌خوان است.

1. Sugiyama
2. Numerato
3. Bayli

شکل ۴. الگوی رفتاری فرایندنگر ابعاد توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان

جمع‌بندی: مبانی اصلی دانش در هر حوزه‌ای بر پایه مدل‌های مناسب شناسایی شده توسط دانشمندان است و نه یافته‌های جزئی و پراکنده؛ زیرا داده‌ها در قالب مدل می‌توانند کشف، تبیین و تعبیر شوند. البته مدل‌سازی از فراگردهای اجتماعی، جهان اجتماعی را لزوماً به طور کامل معرفی نمی‌کند؛ اما ابزاری به دست می‌دهد که درک مکانیسم‌های اساسی آن را آسان‌تر می‌کند (جوادی پور و همکاران، ۱۳۹۲؛ منافی، ۱۳۹۴؛ صفاری، ۱۳۹۱). از سویی دیگر فقدان مدل‌های قابل اتکا و دارای مصادیق عینی در توسعه مشارکت ورزشی کشور؛ محقق را بر آن داشت تا به واکاوی جهت دستیابی به ساختار چنین مدلی بپردازد. بر اساس مبانی بحث شده و یافته‌های پژوهش می‌توان به تحلیلی جامع در ارتباط با ساختار مشارکت ورزشی در استان گیلان به صورت الگوی فوق (شکل ۳ و ۴) پرداخت. با توجه به اینکه ورزش نهادی فراگیر در جامعه است؛ مدل‌های ارائه شده می‌تواند به خوبی ظرفیت ابعاد مختلف مشارکت ورزشی را نشان دهد و روشن سازد که مشارکت مردم در ورزش از زمینه‌های گسترده‌ای اثر می‌پذیرد؛ این مدل‌ها نمایش ساده‌ای از ساختار ورزش همگانی استان گیلان است. مدل‌های حاضر، ساخت‌های اساسی مشارکت ورزشی استان گیلان را می‌رساند و در سطح خود، قادر به تبیین آن و ارائه کارکردهایش است. بر پایه مدل حاضرمی توان فرایند ورزش همگانی استان گیلان را تجزیه و تحلیل کرد و به نوعی دسته‌بندی جدید دستیافت که مبتنی بر مدل‌های ورزش همگانی در سایر کشورها و نظرات خبرگان استان است؛ این مدل، چارچوبی مناسب و بومی برای مطالعات در این حوزه است و به عنوان مقدمه‌ای به منظور همگانی شدن ورزش در استان گیلان می‌تواند مبنای عمل قرار گیرد و شناختی کلان و جامع بر پایه شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر ورزش همگانی استان گیلان و چگونگی تعامل آن‌ها با یکدیگر پدید می‌آورد؛ این

مدل می‌تواند مبنای عقلانی توسعه مشارکت ورزشی در سطح استانی (ایران) قرار گیرد که قابلیت ارزیابی مستمر را ایجاد می‌کند.

در انتها جهت کاربردی سازی تحقیق حاضر متناسب با منظرهای مورد بررسی در قسمت یافته‌ها، پیشنهادهای کاربردی زیر جهت دستیابی به الزامات مشهود از چارچوب این مطالعه به صورت زیر به تفکیک محورهای اصلی مورد بررسی در مدل پژوهش ارائه می‌شود:

راهکارهای با زمینه مدیریتی و خدماتی

تدوین دستورالعمل جدید و قانونمند ورزش کارکنان دولت با رویکرد جدید بهره‌وری منابع انسانی برگزار کردن کارگاه‌های آموزشی مبنی بر نقش ورزش در افزایش کارایی و سلامت نیروی انسانی برای مدیران سازمانها پشتیبانی مادی و معنوی از تولیدکنندگان وسایل و تجهیزات فراگیر ورزش همگانی و فعالیت بدنی به وجود آوردن ساختارهای مناسب برای جذب داوطلبین ورزشی و انجمن‌های مردم نهاد نیازسنجی جامع در ورزش همگانی و فعالیت بدنی و ارائه خدمات بر مبنای آن تدوین نظام اطلاعاتی ورزش همگانی (اماکن، خدمات، سازمان‌ها، و ...)

پژوهش و مطالعه مستمر در راستای تقویت مبنای علمی و مدیریتی ورزش‌های همگانی تدوین نرم سطح نشاط و سلامت جامعه و مقایسه با نرم‌های کشوری و بین‌المللی موجود سنجش شاخص‌های سلامت قبل و بعد از انجام برنامه‌های ورزش همگانی و فعالیت ایجاد پیست‌های اختصاصی برای انواع ورزش‌های همگانی در سطح شهرها توزیع تجهیزات ورزشی ارزان قیمت (از جمله کفش، لباس، توپ، راکت بدمینتون و ...) در اماکن عمومی طراحی و ساخت وسایل تفریحی و اسباب‌بازی با تأکید بر ورزش همگانی و فعالیت بدنی سالم و مفرح بازمهندسی معماری اماکن ورزشی با رویکرد ایمنی و زیبایی‌شناختی برنامه استفاده از تسهیلات حمل و نقل برای شرکت در رویدادهای ورزش همگانی و فعالیت تفریحی همگانی برآورد نیاز مالی واقعی ورزش و ایجاد سازوکارهای مناسب جهت تأمین اقتصادی فراهم‌سازی زمینه استفاده اقشار خاص (دانش‌آموز، دانشجو، و ...) از اماکن ورزشی دولتی و غیردولتی ارتقاء امور تشویقی و رفاهی برای افراد شرکت کننده در ورزش‌های همگانی و فعالیت تفریحی عمومی برگزار کردن همایش و جشنواره ورزشی عمومی در انواع مختلف رشته‌ها و فعالیت‌های ورزشی شناسایی و رتبه‌بندی رشته‌های ورزشی و بازی‌های بومی و محلی بر اساس مؤلفه‌های مختلف (جغرافیایی، ...)

راهکارهای با زمینه محیطی و فردی

برگزاری سمینارها، همایش‌ها، جلسات و کارگاه‌های آموزشی در ارتباط با نقش ورزش در پیشگیری از بیماری‌های جسمی و روانی، اعتیاد، انحرافات عمومی، فشار روانی و شغلی و ناهنجاری‌های اجتماعی مسئولان محلی راه‌اندازی سایت یا استفاده از دیگر سایت‌ها، گرفتن سهم یا ستون در نشریات برای آموزش ورزش‌های همگانی احیا و توسعه ورزش‌های باستانی و بازی‌های بومی و محلی با رویکرد میراث فرهنگی و اجتماعی ایجاد کمپین‌های همیار ورزش و تألیف کتاب قصه و شعر ورزشی در مدارس با محوریت همراهی والدین الگوبرداری از فعالیت‌های ورزش همگانی و فعالیت بین‌المللی با محوریت فرهنگ ایرانی اسلامی تهیه بروشور، پوستر، کتاب، فیلم، انیمیشن و تیزر، زیرنویس‌های رسانه‌ای با موضوع و هدف آموزش ورزش همگانی ایجاد زمینه‌های آموزش الگوهای صحیح فعالیت حرکتی و ورزشی در اماکن ورزشی، خدماتی، پارک‌ها و ... اقدامات نمادین مثل ممنوعیت استفاده از خودرو و نقل و انتقال پیاده یا با دوچرخه و اسکیت در روزهایی از سال ایجاد زنگ ورزش و تندرستی در مراکز جمعیتی (مدارس، ادارات، پادگان‌ها، ندامتگاه‌ها و ...)

نصب شعارها و جملات کوتاه آموزشی در رابطه با ورزش همگانی بر دستگاه‌های حمل و نقل عمومی و بیل بوردها قدردانی و تجلیل از افراد یا گروه‌های ورزش همگانی و فعالیت در مناسبت‌های مختلف تبلیغ ورزش‌های همگانی و بازی بومی و محلی در جشنواره ملی و بین‌المللی تأکید بر مبنای ارزشی و دینی ورزش در نماز جماعات و مراسم‌های مذهبی در مساجد و اماکن دینی

تقدیر و تشکر: از مساعدت اداره کل ورزش و جوانان استان گیلان جهت انجام این پژوهش تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

منابع

- جوادی پور، محمد و سمیع‌نیا، مونا. (۱۳۹۲). ورزش همگانی در ایران و تدوین چشم‌انداز، استراتژی و برنامه‌های آینده. پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، ۴، ۲۱-۳۰.
- منافی، فریدون. (۱۳۹۴). طراحی الگوی توسعه ورزش دانشگاهی ایران. رساله دکتری، دانشگاه گیلان، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی.
- رضائی نژاد، رحیم؛ مهربانی دلجو، سعید؛ محمدی، سید مهدی و هژبری، کاظم. (۱۳۹۳). رابطه وضعیت اجتماعی-اقتصادی و فعالیت بدنی با کیفیت زندگی و کیفیت زندگی کاری افراد شرکت‌کننده در ورزش همگانی. مطالعات مدیریت منابع انسانی در ورزش، ۲(۱)، ۱-۱۱.
- روشندل اربطانی، طاهر. (۱۳۸۶). تبیین جایگاه رسانه‌های همگانی در نهادینه کردن ورزش همگانی در کشور. حرکت، ۳۳، ۱۶۵-۱۷۷.
- شعبانی، عباس؛ غفوری، فرزاد و هنری، حبیب. (۱۳۹۳). مطالعه سیاست‌ها و راهبردهای ورزش همگانی نظام جامع توسعه ورزش کشور. مطالعات مدیریت ورزشی، ۶(۲۷)، ۱۵-۳۰.
- صفاری، مرجان. (۱۳۹۱). طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی ایران. رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی.
- طرح اجمالی سند راهبرد نظام جامع توسعه تربیت‌بدنی و ورزش کشور، توسعه ورزش همگانی و تفریحی. (۱۳۸۲). شرکت راد سامانه.
- غفرانی، محسن. (۱۳۸۸). طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش همگانی استان سیستان و بلوچستان. حرکت، ۳۹، ۱۰۷-۱۳۱.
- غفوری، فرزاد. (۱۳۸۲). تعیین عوامل مؤثر بر گرایش به ورزش همگانی و قهرمانی برای تعیین راهبردهای ورزشی در جمهوری اسلامی ایران. رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی.
- غفوری، فرزاد. (۱۳۸۶). مطالعه انواع ورزش‌های همگانی و تفریحات مطلوب جامعه و ارائه مدل برای برنامه‌ریزی‌های آینده، دفتر ملی مدیریت و توسعه ورزش کشور. سازمان تربیت‌بدنی جمهوری اسلامی ایران.
- قره، محمد علی. (۱۳۸۳). بررسی وضعیت ورزش همگانی ایران و مقایسه آن با چند کشور منتخب جهان. رساله دکتری، دانشگاه تربیت معلم تهران، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی.
- قلی‌نیا، محمد جواد. (۱۳۸۳). ایجاد زمینه و برنامه‌ریزی برای همگانی کردن ورزش، تحقیقات ویژه توسعه کشور. طرح مشترک سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و سازمان تربیت‌بدنی.
- مظفری، امیر احمد و قره، محمد علی. (۱۳۸۴). وضعیت ورزش همگانی ایران و مقایسه آن با چند کشور منتخب جهان. علوم حرکت و ورزش، ۶، ۱۵۱-۱۷۱.
- مهدی‌زاده، رحیمه و اندام، رضا. (۱۳۹۳). راهکارهای توسعه ورزش همگانی در دانشگاه‌های ایران. مطالعات مدیریت ورزشی، ۶(۲۲)، ۱۵-۳۸.
- Annear, M. J., Cushman, G., & Gidlow, B. (2009). Leisure time physical activity differences among older adults from diverse socioeconomic neighborhoods. *Health and place*, 15(2), 482-490.
- Bailey, R. Collins, D. Ford, P. MacNamara, A. Toms, M., & Pearce, G. (2010). Participant development in sport: An academic review. *Sports Coach UK*, 4, 1-134.

- Bornstein, D. B., Pate, R. R., & Pratt, M. (2009). A Review of the National Physical Activity Plans of Six Countries. *Journal of Physical Activity and Health*, 6(2), 245-264.
- Canadian Sport Centers (2007). *Canadian Sport for Life (CS4L)*. Available at: <http://www.ltad.ca>
- Cerin, E., & Leslie, E. (2008). How socio – economic status contributes to participation in leisure – time physical activity. *Social Science & medicine*, 66(12), 2596-2609.
- Dollman, J., & Lewis, N. R. (2010). The impact of socio economic position on sport participation among South Australian youth. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 13(3), 318-322.
- Girginov, V. (2001). Strategic relations and sport policy making: the case of aerobic union and school sports federation Bulgaria. *Journal of sport management*, 15(3), 173-194.
- Gordon-Larsen, P., Nelson, M., Page, P., & Popkin, B. (2006). Inequality in the built environment underlies key health disparities in physical activity and obesity. *Pediatrics*, 117(2), 417-424.
- Green, M. (2006). From 'Sport for All' to Not About 'Sport' at All? Interrogating Sport Policy Interventions in the United Kingdom. *European Sport Management Quarterly*, 6(3), 217-238.
- Kelishadi, R., Ardalan, G., Gheiratmand, R., Gouya, M. M., Razaghi, E. M., Delavari, A., ... & Mahmoud-Arabi, M. S. (2007). Association of physical activity and dietary behaviours in relation to the body mass index in a national sample of Iranian children and adolescents: CASPIAN Study. *Bulletin of the World Health Organization*, 85(1), 19-26.
- Koltyn, K. F. (2001). The association between physical activity and quality of life in older women. *Women health issues*, 11(6), 471-480.
- Laakso, L., Telama, R., Nupponen, H., Rimpelä, A., & Pere, L. (2008). Trends in leisure time physical activity among young people in Finland, 1977-2007. *European Physical Education Review*, 14(2), 139-155.
- Lim, S. Y., Warner, S., Dixon, M., Berg, B., Kim, C., & Newhouse-Bailey, M. (2011). Sport participation across national contexts: A multilevel investigation of individual and systemic influences on adult sport participation. *European Sport Management Quarterly*, 11(3), 197-224.
- Liu, Y. D., Taylor, P., & Shibli, S. (2009). Sport Equity: Benchmarking the Performance of English Public Sport Facilities. *European Sport Management Quarterly*, 9(1), 3-21.
- Livingston, M. B. E., Robson, P. J., Wallace, J. M. W., & McKinley, M. C. (2003). How Active Are We Levels of Routine Physical Activity in Children and Adults? *Proceeding of the Nutrition Society*, 62(3), 681-701.
- Malina, R. M., & Little, B. B. (2008). Physical Activity: The Present in the Context of the Past. *American Journal of Human Biology*, 20(4), 373-391.
- Mull, R. F., Bayless, K. G., & Jamieson, L. M. (2010). *Recreational Sport Management*. 3rd Ed, Australia, Human Kinetics.
- Mull, R., Kathryn, F., Bayless, G., Ross, C. M., & Jamieson, L. M. (2005). *Recreational Sport management*. 4th ed. Champaign: Human Kinetics.
- Numerato, D. (2009). The institutionalization of regional public sport policy in the Czech Republic. *International Journal of Sport Policy*, 1(1), 13–30.

- Owen, N., Humpel, N., Leslie, E., Bauman, A., & Sallis, J. F. (2004). Understanding environmental influences on physical activity participation among high and low SES youth. *Qualitative Health Research*, 16(4), 467-483.
- Schroll, M., Sehlettwein, D., Stavern, W., & Schlienger, J. L. (2002). Health related quality of life and physical performance. *The Journal of Nutrition, health & aging*, 6(1), 15-19.
- Sugiyama, T. (2012). The Built Environment and Physical Activity Behavior Change: New Directions for Research? *Research of Exercise Epidemiology*, 14(2), 118-124.
- Walking, A. (2008). Review and research agenda. *American Journal of Preventive Medicine*, 27(1), 67-76.

به این مقاله این گونه استناد کنید:

بنار، نوشین؛ دستوم، صلاح؛ گوهر رستمی، حمید رضا و محدث، فاطمه. (۱۳۹۷). طراحی مدل توسعه مشارکت ورزشی (مطالعه موردی استان گیلان). *نشریه مدیریت منابع انسانی در ورزش*، ۵(۲)، ۲۱۷-۲۳۴.

Designing a Model of Sport Participation Development (Case Study of Guilan Province)

Noushin Benar¹, Salah Dastoom², Hamid Reza Goharrostami³, and Fatemeh Mohaddes⁴

1. Assistant Professor in Sport Management, University of Guilan

2. PhD Student in Sport Management, University of Guilan

3. Assistant Professor in Sport Management, University of Guilan

4. Assistant Professor in Physical Education, University of Technical and vocational of Razavi Khorasan Province, Faculty of Alzahra

Received: 23 July 2017

Accepted: 22 January 2018

Abstract

Objective: The purpose of the present research work was the conceptual and theoretical development of sport participation with a modeling approach in the Guilan Province sports.

Methodology: The methodology of this work was of experimental-survey type, in which 154 executive experts and scholars of the sports-for-all field in the Guilan Province were intentionally involved. The instruments of the work involved a secondary research work, interviews, and questionnaires. The main instrument of the researcher-made questionnaire was the research variables in the 5th option Likert scale. The validity of the questionnaires was evaluated by experts (12 people) and factor analysis (fitness index), and its reliability was evaluated using the Cronbach's alpha coefficient (0.90). The qualitative and quantitative results obtained were modeled in the structural, systematic, and behavioral approaches.

Results: Based on the results obtained, the structural model of the work had a favorable fit. Based on the path analysis, the perimeter on the individual (0.673), environment on the management (0.739), environment on the service (0.672), managerial on the individual (0.714), management on the service (0.946), and services were on an individual (0.871). The management, service, and environmental factors had the most impact on the individual level (moderation to participation), respectively.

Conclusion: By interpreting the findings, it can be said that for the development of sport participation, the individual components involved are decisive. Therefore, the environmental orientation, management operations, and service quality must ultimately increase the demand and the continuity of sport participation by reinforcing the individual variables.

Keywords: Sport Development, Sport Participation, Development Modeling, Development Dimensions, Guilan Province.

To cite this article:

Benar, N., Dastoom, S., Goharrostami, H. R. & Mohaddes, F. (2018). Designing a Model of Sport Participation Development (Case Study of Guilan Province). *Journal of Human Resource Management in Sport*, 5(2), 217-234.

Corresponding Author: **Salah Dastoom**

E-mail address: salahdastoom@yahoo.com